

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANȚA
FACULTATEA ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL FILOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT

POETICA MODERNITĂȚII LUI GIB I. MIHĂESCU
REZUMAT

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. UNIV. DR. Paul DUGNEANU

DOCTORAND:
RĂDULESCU (BABU) Cornelia

CONSTANȚA
2016

CUPRINS

ARGUMENT

CAPITOLUL 1. PERSONALITATEA LITERARĂ A LUI GIB

I.MIHĂESCU

- 1.1. Originile frustrării lui Gib I.Mihăescu
- 1.2. Copilăria și începuturile frustrării

CAPITOLUL 2. ROMANUL ROMÂNESC ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

- 2.1. Geneza romanului românesc
- 2.2. Perioada interbelică. Perioada maturității depline a romanului românesc

CAPITOLUL 3. GIB I. MIHĂESCU, NUVELIST

- 3.1. Debutul nuvelistului
- 3.2. Criza imaginarului obsesiv
- 3.3. Inadaptații și traumele obsesive în nuvele

CAPITOLUL 4. ROMANUL LUI GIB I. MIHĂESCU ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

- 4.1. Zilele și nopțile unui student întârziat
 - 4.1.1. Referințe critice
- 4.2. Donna Alba
 - 4.2.1. Referințe critice
- 4.3. Împliniri parțiale: „Brațul Andromedei” și „Femeia de ciocolată”
 - 4.3.1. Brațul Andromedei

4.3.2. Femeia de ciocolată

4.3.3. Referințe critice

4.4. Capodopera „Rusoaica”

4.4.1. Referințe critice

CAPITOLUL 5.

POSTERITATEA LUI GIBI MIHĂESCU

5.1. Specificul discursului narativ

5.2. Artă literară a lui Gib I. Mihăescu

5.3. Posteritate ignoranță?

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

ARGUMENT

Cuvinte-cheie: obsesie, traumă, inadaptat, criză, patimă, interbelic, imaginație, pașoptism, urgență, discurs narativ, receptare, continuitate, interpretare, artă narativă, proză, nuvelă, roman, stil, model expresiv, izvor de inspirație.

Fragment ce are în intenție o dublă determinare, argumentul încearcă, pe de o parte, să motiveze o opțiune preluând și funcția pledantă de *captatio benevolentiae* prin discursul inaugural, iar pe de alta, să se constituie într-un front de lucru, într-o expunere de principii operaționale ale lucrării.

Motivația vine să prezinte necesitatea, realizările și importanța acestei lucrări.

O primă miză a tezei, depășind câmpul strict al redactării sale este una pronunțat subiectivă, atașamentul afectiv contribuind benefic asupra cercetării propriu-zise printr-un adevărat program formativ - educativ. Dar toate motivațiile subiective, au avut, pe de altă parte, un suport obiectiv, strict științific, intrinsec unei teze de doctorat. S-a ivit necesitatea extrapolării „curiozității” pe terenul literaturii române și s-au conturat posibilitățile abordării poeticii modernității a receptării operei gibmihăesciene în spațiul cultural românesc.

Necesitatea reconsiderării cercetării din perspectivă modernistă și mai ales realizarea unui tablou care să cuprindă importanța impactului cu arta lui Gib Mihăescu în domeniul literelor românești constituie un argument în favoarea actualității lucrării noastre.

Totodată, actualitatea temei derivă din interesul constant al producțiilor literare din ultimele decade privind controversatul tărâm al psihicului uman - depozitar al obsesiilor sau dorințelor neîmplinite pentru instinctualitatea obscură

sau pentru subiectivități umane înzestrate cu puterea de a produce infinite universuri subiective, de multe ori alienante, precum și pentru tendința elucidării proceselor subconștiente prin intermediul viselor și halucinațiilor, de care sunt adesea cuprinși eroii prozei analizate.

Alături de toate aceste motivații, actualitatea temei investigate derivă și din necesitatea cunoașterii limbajului gibmihăescian și a lumii de sensuri întemeiate de Gib Mihăescu, alături de interesul constant față de importanța operei gibmihăesciene văzută ca una dintre fundamentele literaturii românești. Opera gibmihăesciană continuă să fie cale de acces spre limbajul absolut. În sfera complexă a limbajului gibmihăescian se impune mereu o lectură plurală, de actualizare a unor niveluri, întrucât profunzimea oferă operei deschise sensuri contemporane.

Totodată, datorită faptului că nu au fost realizate analize monografice particulare, referitoare la poetica modernității lui Gib I. Mihăescu, deși problema este interesantă, atât sub aspect literar cât și stilistic (expresiv), tema lucrării devine din nou de actualitate. Considerăm că studiile existente despre limbajul poetic gibmihăescian tratează tangențial aspectele pe care ni le-am propus spre cercetare. Aceste motivații vin să explice și să justifice oportunitatea alegerii temei *Poetica modernității lui Gib I. Mihăescu* în literatura română.

Prin urmare, actualitatea temei investigate este determinată de mai mulți factori: studiile existente despre limbajul poetic gibmihăescian tratează tangențial aspectele pe care ni le-am propus spre cercetare, ceea ce impune reconsiderarea cercetării din perspectivă modernistă și necesitatea cunoașterii limbajului gibmihăescian și a lumii de sensuri întemeiate de Gib Mihăescu.

Scopul lucrării este de a analiza evoluția operei lui Gib I. Mihăescu în contextul timpului și de a depista nota ei individuală, de a urmări modificările de formulă epică, tipologia personajelor artistice, de a o interpreta dintr-o

perspectivă modernă și postmodernă. Obiectul cercetării îl constituie texte concrete din creația scriitorului.

Poetica romanului și a nuvelor – urmărește morfologia formelor și elementele funcționale eterogene, care compun unitatea genului, și este completată de o poetică istorică, preocupată de evoluția inovațiilor tehnice. Categoria formei deține de-a lungul timpului un loc privilegiat în studiile de naratologie, retorică, logică, semiotică sau de textologie, studii chemate să contribuie împreună la o exegeză modernizată a operelor, în aceasta constând *obiectivul primar* al tezei.

Noul ideal artistic, bazat pe cultul formei și al textului, a pus sub semnul întrebării potențialul creativ al comunicării verbale între autor-narator-personaj-cititor, punând în discuție doar funcționalitatea lor în calitate de componente ale textului literar. *Poetica romanului și a nuvelor*, condusă de modelul poeziei moderne sau de studiul semiotic și textologic, înstrăina romanul/nuvela de structura tradițională, dându-i un caracter tot mai experimental.

Totuși, a trebuit să se țină cont de faptul că romanele/nuvelele poetice și experimentale nu au putut eluda definitiv cutumele genului, precum nu a putut fi ignorată nici existența paralelă în secolul trecut a unui număr apreciabil de scrieri consacrate care au păstrat legătura cu tradiția sociabilității, fiind, totodată, permeabile la inovațiile tehnice ale timpului. Astfel că studiul formelor literare a trebuit să-și extindă cercetările, profitând de metodologia fenomenologiei lecturii mai receptivă la structura comunicativă a operei literare, la context și la orizontul de așteptare al cititorului.

Obiectul concret al cercetării îl constituie evidențierea și analiza sistemică a celor mai importante dimensiuni ale operei gibmihăesciene, receptate, preluate, transformate și asimilate în epoca pașoptistă.

Trecând peste faptul că încercarea de a sintetiza fenomenul receptării *Poeticii modernității lui Gib I. Mihăescu* nu poate epuiza problemele și aspectele

dintr-o prudență științifică de înțeles, am ținut spre realizarea unui studiu temerar și cuprinzător.

Pe lângă tentativa de elaborare a unui model cât mai adecvat pentru cercetarea poeziei modernității a acestui mare scriitor român, printre obiectivele principale vizate mai sunt:

- Relevarea contribuției autorului analizat la valorificarea moștenirii culturale naționale din perioada strălucită a literaturii române interbelice
- Analiza viziunii scriitorului din perspectiva poeziei modernității
- Investigarea elementelor constitutive ale poeziei modernității la Gib I. Mihăescu.
- Investigarea particularităților stilistice și a rolului lor în constituirea poeziei modernității la Gib I. Mihăescu
- Relevarea locului operei lui Gib I. Mihăescu în contextul general al literaturii contemporane, a raporturilor sale cu modernitatea și postmodernitatea.

Prin urmărirea acestor obiective am vizat realizarea unui studiu cât mai amplu, racordat la o bibliografie națională accesibilă, semnificativă și recentă.

Principiile și metodele de cercetare utilizate țin de tezaurul exegetic al istoriografiei moderne, incluzând și abordarea psihologică, sociologică, filozofică a temei studiate. Fundamentul teoretic al investigației s-a edificat, în primul rând, din studiile unor iluștri critici și istorici literari, sociologi, psihologi, filozofi ca: Nicolae Balotă, Al. Protopopescu, Pompiliu Constantinescu, N. Manolescu, E. Lovinescu, G. Călinescu, Marian Papahagi, L. Ulici, Mircea Popa, Liviu Petrescu, Ion Simuț, Rene Girard, Mihai Ralea, Georges Bataille, Ion Biberi, etc., ale căror lucrări au contribuit la crearea unui cadru mai larg pentru tema de cercetare.

În privința *stadiului cercetării*, studiile și cercetările anterioare au urmărit, pe de o parte, o reactualizare a universului epic controversat din nuvelele și romanele scriitorului analizat, al căror liant îl constituie tema obsesiei sub diferitele ei forme de manifestare, oglindite în conștiința unor personaje emblematice, adesea victime ale unei instinctualități obscure și mai ales ale unei închipuiri extrem de prolifice.

Pe de altă parte, acestea au urmărit să evidențieze că legătura dintre individ și societate nu este unilaterală, existând o influență din ambele sensuri, și să identifice anumite trăsături tipologice comune ale personajelor, pornind de la criteriul social.

Pentru că o abordare pur sociologică n-ar fi cu puțință și ar sărăci opera de sensuri, perspectiva socială va fi îmbinată cu cea psihologică, psihanalitică și uneori chiar filosofică. Majoritatea cercetătorilor s-au oprit cu precădere asupra conflictelor psihologice ale personajelor, dar conflictul cu societatea constituie, de cele mai multe ori, fondul pe care se desfășoară dramele lor și care le influențează comportamentul și gândirea. Gib I. Mihăescu prezintă realitatea exterioară a eroilor în strictă dependență de universul lor interior: personajele și fenomenele vieții lor psihice sunt circumscrise direct aspectelor vieții sociale de după primul război mondial.

Metodologia cercetării cuprinde metodele tradiționale de cercetare care au inclus elemente ale abordărilor istorice, fenomenologice, tipologice, sociologice, psihanalitice, reconsiderate din perspectiva modernității literaturii și pe baza exigențelor teoriei moderniste.

Materialele tezei pot servi atât ca punct de pornire, cât și drept completare la redactarea unor capitole în lucrări privind fie procesul poeziei modernității scriitorului Gib I. Mihăescu în literatura română, fie chiar examinarea mai detaliată a unor aspecte privind diverse dimensiuni ale operei gibmihăesciene.

A încerca să penetrezi segmente îndelung discutate din romanul românesc în perioada interbelică, în general și din opera lui Gib Mihăescu în special, este o inițiativă grevată ea însăși de risc. Întreaga lucrare pe care o supun atenției cititorului este rezultatul unui cumul de conflicte interioare care au condus, cu ajutorul echipei de profesori care m-au ghidat pe întreaga perioadă de pregătire, la o abordare a poeziei modernității lui Gib Mihăescu din alte perspective decât mi-am propus la început. Voi face o trecere în revistă a capitolelor care compun prezenta lucrare.

Lucrarea este structurată pe *cinci capitole*, fiecare la rândul său, împărțit în subcapitole, reflectând concepția cu privire la nivelurile principale ale receptării operei literare aparținând lui Gib I. Mihăescu în spațiul cultural românesc. Ultimul capitol este cel de concluzii, lucrarea încheindu-se cu bibliografie.

În ceea ce privește primul capitol, “Personalitatea literară a lui Gib I. Mihăescu”, remarcăm o interesantă dedublare a acestuia între domenii complet diferite, respectiv literatură, gazetărie și drept, primele frecventate cu o asiduitate de netăgăduit, celălalt rămânând în plan secund, ca o moștenire familială inalienabilă, adesea împovărătoare.

Profesia de gazetar practică o vreme de scriitor și-a pus amprenta decisiv asupra creației literare; implicarea cotidiană a gazetarului în tumultuoasa viață socială a timpului, presupune un amplu proces de cunoaștere a acesteia, de pătrundere în cele mai ascunse taine ale vieții bucureștene sau provinciale și de menținere în actualitate, abordând subiecte vii. Fără pretenția de a emite judecăți de valoare, am îndrăzni să afirmăm că literatura devine pentru mulți scriitori o șansă de a corecta destinul inexorabil, de a reda o viziune insolită asupra vieții, care pornind de la date concrete, veridice, creează un univers inedit în care viața scapă de înseși legile ei. În ceea ce îl privește pe scriitorul drăgășănean, este

evident că la baza creațiilor sale literare stau datele impuse de experiența nemijlocită a omului avocatului.

Scriitor purtând marca modernității, în permanență sedus de substraturile cele mai tainice ale ființei umane, Gib I. Mihăescu își găsește consolarea, ca majoritatea „suferinzilor epocii moderne”¹ în spațiul fictiv, prolific, al propriei imaginații din care s-a născut o scriitură autentică, viabilă, fuga din fața realității exprimând nu o degrevare de responsabilitățile vieții, ci o tentativă, probabil inconștientă, dar salutară, de a „scăpa de absurd”², de capcanele unei existențe facile, înfeudată de compromisuri meschine.

Sensibil, rezervat și fantast, izolat cel mai adesea de preocupările curente ale zilei, cărora, dealtfel, nu e în capabil să le facă față, neputincios de a lupta pentru o cât de neînsemnată ascendență socială, Gib I. Mihăescu a trăit toate marile cataclisme sufletești și de conștiință doar în planul agitatei sale vieți interioare. Este cazul reprezentativ al unei personalități introvertite. Scriitor de certă valoare, Gib I. Mihăescu și-a asigurat un loc în istoria literaturii române prin contribuția sa în special la dezvoltarea prozei interbelice, când saltul ei calitativ și cantitativ a fost remarcabil.

Impedimentul cel mare în privința unei astfel de reconstituiri în cazul lui Gib I. Mihăescu provine tocmai din uimitoarea divergență a biografiei și operei sale. Imaginea reală a autorului, integrată firesc în evenimentele pe care el le-a străbătut, raportată consecvent la operă, are în ea ceva din miraj. Departe de a o consolida, diversele adaosuri documentare, sugestiile și interpretările oferite de ele, o preschimbă parcă în permanență și o depărtează și mai mult.

¹ Max Blecher, *Întâmplări în irealitatea imediată*, București, 1936, p. 6.

² Alfred Heinrich, *Peregrinările căutătorului de ideal*, Editura Facla, Timișoara, 1984, p. 156.

Operele sale au fost totuși suficiente pentru a-l situa pe scriitor printre marii prozatori dintre cele două războaie. Am schițat prin urmare, în capitolul al doilea câteva aspecte legate de „*Romanul românesc în perioada interbelică*”.

Din punct de vedere teoretic, aspectele pe care le implică procesul genezei romanului românesc ar putea fi reduse la cele trei fundamentale: *formarea publicului; geneza textului și apariția autorului*.

Cea de a doua mare etapă din istoria romanului românesc este cea a *consolidărilor*. Ea începe cu primul roman autohton de certă valoare, *Ciocoii vechi și noi* de N. Filimon, și se prelungește, practic, până către primul război mondial. Dacă Nicolae Filimon poate fi socotit creatorul genului prin impunerea primului roman românesc de certă valoare, cel de al doilea mare romancier al momentului, Duiliu Zamfirescu, merge și mai departe, realizând un prim pas important în procesul sincronizării cu marele roman european.

Din păcate, chiar dacă reprezintă deja o certitudine, romanul românesc continuă să se impună cu dificultate și la începutul secolului al XX-lea. Ba mai mult, în ciuda existenței câtorva opere de certă valoare, paseismul, idilismul și mai ales tezismul semănătorist duc, în această perioadă, la substituirea criteriului estetic cu cel etic. În ceea ce privește speciile literare abordate, scriitorii preferă dimensiunile mai reduse ale prozei scurte, în care reușesc cu mai multă ușurință demonstrarea tezelor afirmate. Ca urmare, romanul românesc rămâne la vârsta copilăriei, o copilărie prelungită în mod artificial, ce împiedică deocamdată dialogul cu marele roman european.

Situația se schimbă radical în perioada interbelică, perioadă care echivalează cu apariția și impunerea romanului românesc modern. Este vârsta maturității depline și a europenizării unei forme literare care, de acum înainte, acaparează centrul interesului și cunoaște cele mai spectaculoase experiențe estetice. Criteriile extraliterare utilizate de semănătorism și poporanism sunt

definitiv abandonate, accentul punându-se pe recuperarea rămănerii în urmă, adică pe sincronizarea cu marele roman european.

Într-o dinamică a formelor literare, romanul românesc reprezintă un personaj fabulos, care se naște târziu și are o copilărie prelungită în mod artificial. Mai târziu, încercând să recupereze rămânerea în urmă - asemenea lui *Făt-Frumos din povești* - el începe să se dezvolte în mod miraculos, arzând etapele și trecând de la copilărie la vârsta maturității depline, fără a mai cunoaște crizele specifice adolescenței. O consecință a acestei evoluții în salturi o constituie, simultaneitatea unor experiențe estetice care, în literatura occidentală, s-au manifestat în plan diacronic. Ca urmare, în romanul românesc interbelic coexistă cele două modele epice care, în evoluția firească, organică a marii literaturi europene, au constituit tot atâtea „vârste” distincte din procesul sinuos al impunerii romanului modern. Acestea sunt: modelul narativ obiectiv (obiectivat) și modelul narativ experimental, romanul românesc din secolul XX dovedindu-se tărâmul confruntărilor neîntrerupte ale acestor experiențe estetice fundamentale. Este bine să precizăm faptul că, raportat la ceea ce a existat înainte în proza românească, modelul epic obiectivat (sau balzacian) constituie o emblemă a modernității. Aceasta spre deosebire de romanul european în care, la acea dată (perioada interbelică), el și-a epuizat deja valențele novatoare. Așa se explică, de altfel, de ce este considerat Liviu Rebreanu creatorul romanului românesc modern, când se știe foarte bine că autorul *Răscoalei* a fost adeptul punctului de vedere obiectiv în relatare. Concluzia firească a acestor investigații este aceea că, mișcarea prozei, de la schița tradițională și nuvela oricât de întinsă înspre romanul de construcție, devine un fapt cert al istoriei literare după primul război mondial.

Investigația nu se oprește la trecerea în revistă a valorilor autentice, ci continuă cu semnalarea impostorilor. Astfel, producția epică interbelică este suficientă pentru a impune genul, dar în același timp apar și veleitarii, datorită

căroră se creează impresia unei false abundente. Chiar și scriitorilor de valoare li se reproșează faptul că au părăsit „sforțarea imaginativă” de dragul ispitei efemere a redării evenimentului social.

Capitolul al treilea, intitulat „Gib I. Mihăescu, nuvelist” prezintă opera lui nuvelistică. Debutul nuvelistului se produce în anul 1919, odată cu publicarea prozei Linia întâi într-unul din numerele revistei „Luceafărul”. În esență, nuvelele analizate în modestul studiu de față nu frapează atât prin diversitatea tematică, deoarece majoritatea transpun nuanțe tulburătoare ale sentimentului erotic ori insolubile drame sufletești, cât mai ales prin scrutarea migăloasă a unor zone ale subconștientului uman, prin labilitatea personajelor surprinse în momente-limită ale existenței lor regresive, pândită de absurd. Din acest unghi critic, maniera în care scriitorul înțelege cum să se raporteze la problematica timpului vădește filiații cu proza scurtă a marelui dramaturg al „Scrisorii pierdute”, în care răzbat pe alocuri vădite influențe naturaliste.

Nuvelele lui Gib I. Mihăescu, în special cele axate pe probleme erotice, aduc o lume aparte, unică, a cărei identitate s-a impus în proza dintre cele două războaie mondiale prin abordarea în profunzime a unui univers situat între vis și realitate. Ele se opresc în special asupra unor cazuri limită și introspectează universul interior deosebit de agitat al unor eroi cu predispoziție spre vis și plăsmuiri imaginare. Solicitată permanent, ca singurul mod de existență, imaginația devine o forță centrifugă care înlănțuie definitiv destinul eroilor, îi izolează, pentru ca în final să-i împingă într-o zonă dură a realității, mai tragică decât cea plăsmuită de ei în lungile evadări în vis și reverie. Fixarea stăruitoare asupra unei idei, declanșată de o amintire sau de un fapt din realitate, nu mai poate fi negată sau anulată, eroii nu se mai pot sustrage efectelor ei dezastruoase, se abandonează resemnați visului sau revin la o realitate mai teribilă și mai chinuitoare decât cea din care au evadat. Într-o asemenea zonă, plasată între adevăr și ficțiune, sunt fixate, până la urmă, destinele bărbaților. Ei sunt

unidimensionați, definiți numai în raport de intensitatea vieții afective, caracterizați printr-o singură și definitorie trăsătură, izolată și solicitată cu insistență, proporționată până la obsesie. Firi anxioase, purtători de traume și complexe morale, asemenea oameni sunt gata la cea mai mică atingere să declanșeze o serie de resorturi ale imaginației, care, angrenându-se, produc o reacție în lanț, imprevizibilă și obsedantă. În cazul lor rațiunea este într-o veșnică alarmă, reușind de foarte puține ori să iasă învingătoare. Caracteristic pentru structura sufletească și modul de manifestare al acestora este voluptatea aproape sadică de a se tortura, ajungând la o stare derutantă de disociație psihică, în care realul și imaginarul nefiind separate tranșant, sunt infuzate într-un tot.

Gib I. Mihăescu reușește să aducă, prin nuvelele sale, o contribuție unică și originală la dezvoltarea și modernizarea prozei românești de analiză psihologică și să anticipeze totodată marile sale creații românești.

Secțiunea cea mai interesantă și cea mai amplă a nuvelisticii lui Gib I. Mihăescu, care relevă adevărata sa originalitate, este aceea a prozei analitice, în care țesătura epică formează doar pretextul de declanșare a unor complicate procese de conștiință sau stări sufletești. Nuvelele, excelente sondaje în rigiunile ascunse ale sufletului omenesc, sunt concentrate în cea mai mare parte în jurul sentimentului erotic, sentiment plasat totdeauna într-o zonă limită, de incertitudine a iubirii, dilatat până la formele lui cele mai torturante de gelozie. Gelozia, nesiguranța și neîmplinirea iubirii, teroarea opiniei publice, care degradează pe cel „încornorat”, constituie, luate în parte sau reunite la același personaj, surse puternice de crize sufletești, de obsesii erotice.

Astfel, încă de, la primele povestiri, ancorate tematic în viața de campanie și în experiența războiului sau în universul limitat al micului târg de provincie, prozatorul a fost atras de explorarea diversă și profundă a erosului, înfățișat în complexitatea sa, evoluând de la farmecul primei iubiri, la gelozie și de aici la obsesie, la o adâncă și neliniștitoare teroare sufletească.

. Eroii iubesc cu patimă, până la violență, deși păstrează în adâncul sufletului nostalgia iubirii ideale, visul purității morale. Această dualitate dintre dorința cărnii și negarea ei prin ideea iubirii ideale, creează structura dramatică, încordarea și deznodământul violent al nuvelisticii lui Gib I Mihăescu.

Cel de-al patrulea capitol al lucrării surprinde „Romanul lui Gib I. Mihăescu în perioada interbelică”. Într-o epocă generoasă în valori, ca aceea dintre cele două războaie mondiale, în care proza și în special romanul cunosc o evoluție vertiginoasă, Gib I. Mihăescu a marcat un moment decisiv de mare autenticitate, care l-a impus definitiv printre valorile perene ale literaturii române, printre ctitorii romanului românesc modern.

În romane, Gib I. Mihăescu reia și detaliază analiza unor stări sufletești asupra cărora se oprișe și în nuvele. Este de remarcat că în cele două construcții de mare întindere, care i-au adus popularitate, cele mai realizate, de altfel, atât de diferite și atât de apropiate una de alta, *Rusoaica* și *Donna Alba*, romancierul va dovedi că stăpânește la fel de bine materialul epic, organizându-l cu stringență după tehnica romanului polițist, așa fel încât obține un maximum de tensiune.

Capitolul tratează 5 romane importante respectiv: „*Zilele și nopțile unui student întârziat*”, „*Donna Alba*” „*Brațul Andromedei, Femeia de ciocolată*” și capodopera „*Rusoaica*”.

Între cele două mari romane, cu destule puncte de legătură între ele, *Rusoaica* și *Donna Alba*, Gib I. Mihăescu a scris *Zilele și nopțile unui student întârziat*, început înainte de *Rusoaica* și terminat după apariția romanului care avea să-i aducă celebritatea. Cartea a suscitat multe discuții și opinii contradictorii. Aceasta ne pune în fața întrebării: este, într-adevăr, acest roman numai o pauză în care autorul s-a amuzat parodiindu-și propriile sale personaje, sau un semn de oboseală între *Rusoaica* și *Donna Alba*, romanele care, împreună cu nuvelele, îi asigură autorului un loc dintre cele mai onorabile în istoria literaturii române din perioada interbelică?

În *Zilele și nopțile unui student întârziat* avem primul roman perfect realizat al autorului care la începutul carierei s-a arătat ca un mare nuvelist și cu timpul a dovedit o muncă tenace singură în stare de a crea un romancier.

Donna Alba este romanul ambiguității morale, într-un suflet ros de o obsesie erotică atotstăpînitoare, care nu mai permite să se distingă cu claritate, după modelul bine cunoscut din întreaga operă a lui Gib I. Mihăescu, între aparență și realitate, între moral și imoral. Firește, se exclude orice intenție tezistă din partea autorului, tot interesul romanului reducându-se la abilitatea țesăturii epice, în această goană, pe căi interioare și exterioare atât de neprevăzute, către țel.

Pentru evoluția lui Gib I. Mihăescu, *Brațul Andromedei* a însemnat totuși mult. Era prima lui tentativă de a aborda romanul. Și *Brațul Andromedei*, fără să fie un model al speciei, e o carte interesantă, care se reține. Pe planul evoluției lui Gib I. Mihăescu acest lucru este o izbândă. Toată puterea sa de creație va fi dedicată de acum încolo în primul rând romanului.

Opera care trasează sensul viitor al activității de romancier a lui Gib I. Mihăescu, marcând o deplasare a interesului de la nuvelă la roman, este *Femeia de ciocolată*, apărută, mai întâi ca nuvelă, și apoi amplificată și publicată în volum, în anul 1933, sub denumirea de roman.

Romanul *Rusoica* a fost bine primit de critica timpului. Chiar în momentul apariției, scriitori și critici dintre cei mai de seamă îl semnaleză ca o biruință remarcabilă a prozei românești. Din 1933 și până astăzi bibliografia critică a romanului a sporit considerabil.

Ultimul capitol, denumit „Posteritatea lui Gib I. Mihăescu”, prezintă câteva opinii ale criticii, care fixează locul lui Gib I. Mihăescu în istoria literară și proporțiile operei sale în evoluția prozei românești a secolului al XX-lea. În același timp, capitolul analizează specificul discursului narativ la Gib I. Mihăescu.

Punctele de vedere, exprimate de critică și de cei care l-au cunoscut, despre omul și scriitorul Gib I. Mihăescu, despre discreția și modestia sa, sunt unanime. Această concordanță de vederi, rar întâlnită în cazul unui creator, ne dă certitudinea unei aprecieri obiective, cât mai apropiată de realitatea vieții, de proporțiile operei și de vraja unică și inimitabilă a creației sale.

Prozatorul și dramaturgul, neobosit căutător de drumuri noi în creație, publicistul acid și intransigent, prezent aproape cotidian în paginile ziarelor, a scris și a publicat enorm, dacă ținem seama că destinul său de scriitor s-a încheiat brusc și neprevăzut după aproximativ un deceniu și jumătate. Opera sa, în proză, teatru și publicistică, cuprinde peste 6000 de pagini, fără a socoti sutele de proiecte ale unor viitoare creații, notele despre astronomie și fizică, care-i răpeau foarte mult timp în ultimii ani.

Existența scriitorului, ca și sfârșitul imprevizibil, au fost tragice, dar au căpătat un sens prin creație, o frumusețe unică prin lupta cu stihiiile care se opuneau împlinirii idealului, prin permanenta aspirație spre autodepășire. În creația lui Gib I. Mihăescu dorința de puritate și absolut, setea de ideal și aspirația spre perfecțiune sunt elementele care dau semnificație vieții, se opun și resping existența banală, lipsită de ideal, cantonarea într-o fericire care duce până la urmă la suficiență.

Proza lui Gib I. Mihăescu, și în special nuvelistica, se impune nu prin varietate tematică și cuprindere a realităților sociale, ci în primul rând, prin introspectarea minuțioasă a vieții interioare, printr-un joc imprevizibil și capricios al sentimentului erotic, generator de gelozie, de torturante complexe obsesive și traume sufletești. Elementul real și cadrul natural constituie doar punctul inițial de plecare, abandonat, sau mai bine-zis amplificat într-o imaginație arborescentă, transformat într-o altă „realitate”, mai bogată și mai nuanțată, care se constituie în vis și fantasticele închipuiri și halucinații ale eroilor. Această stare torturată, care nu mai are nimic din realitatea de la care a

plecat, are puterea de a sugera un alt sens existenței, de a o constrânge să se conformeze teribilelor plăsmuiri născocite de o imaginație febrilă.

Aparent unitară, cu preferințe pentru proza de analiză, opera lui Gib I. Mihăescu se înfățișează *divers și variat ca formulă și modalitate de expresie*, pendulând, cu resurse artistice aproape egale, între creație și analiză, între observația obiectivă și satirică a mediului social și moral și surprinderea unei profunde și inedite realități sufletești. Nu rareori, ca în nuvelele de război și în ultimele romane, scriitorul topește cele două structuri de proză, aparent contradictorii, într-o modalitate nouă, complexă și mult mai cuprinzătoare și veridică a fenomenelor vieții sufletești și a realității în ansamblul ei.

Între atâtea elogii care mai de care mai entuziasmate și mai insistente, în analizele mai așezat explicative sau în încercările drastice de a dezavua diversele volume ale lui Gib I. Mihăescu o constatare revine mereu, indiferent de perspectiva din care opera sa este evaluată. Când unul sau chiar mai mulți comentatori afirmă o opinie critică este posibil că ei să se înșele oricât de adâncă e convingerea lor. Dar când toți sunt de acord asupra unui lucru, el apare dintr-o dată într-o lumină aparte și cere în chip necesar o atenție neapărat specială. Este cazul problemelor pe care le ridică stilul operei lui Gib I. Mihăescu. Astfel, în ceea ce privește limba și stilul operei lui Gib. I. Mihăescu au constituit subiectul predilect al multor analize efectuate de-a lungul anilor, acestea fiind diverse și nu totdeauna pozitive. Deficiențele stilistice ale prozei sale își au izvorul, între altele, în nerespectarea cu strictețe a compoziției. Într-adevăr, Gib Mihăescu nu reușește să îmbine întotdeauna, în mod armonios, părțile constitutive ale unei schițe, nuvele ori roman.

Să nu uităm însă că, într-o epoca generoasă în valori, ca aceea dintre cele două războaie mondiale, în care proza și în special romanul cunosc o evoluție vertiginoasă, Gib I. Mihăescu a marcat un moment decisiv, de mare autenticitate, care l-a impus definitiv printre valorile perene ale literaturii

române, printre ctitorii romanului românesc modern, grație stilului său inconfundabil. Opera lui e un spectacol de creație unic, fascinant prin respirația amplă a realității, surprinsă în ipostazele ei diverse, de cele mai multe ori atingând granițele visului și ale fantasticului, prin adâncirea investigației în zonele „cele mai profunde, cele mai nefirești de variate” ale sufletului.

În ciuda încadrării prozei lui Gib Mihăescu în direcția modernismului lovinescian, mai cu seamă prin tendința omniprezentă de sondare a subconștientului misterios, de coborâre în „arcalele sufletului individual”³, nu întâlnim nici într-o scriere, nuvelă sau roman, tipul intelectualului absolut, măcinat de insolubile drame intelectuale sau de neputința adecvării la contextul social. Eroii care foiesc în universul epic al acestor ficțiuni sunt mai degrabă prizonieri ai unor trăiri-limită la nivel biologic, decât la nivel intelectual, ceea ce ne face să împărtășim opinia lui Pompiliu Constantinescu, potrivit căreia „omul e o victimă roasă de cancerul libidinei”⁴, sau cel puțin așa ar putea fi reprezentat, în cele mai multe cazuri, omul gibmihăescian. Din această perspectivă, proza analizată are puncte de congruență cu unele dintre scrierile lui Felix Aderca, alt scriitor care așază creația „sub semnul tutelar”⁵ al eternului feminin. Așadar, proza lui Gib Mihăescu rămâne, în viziunea noastră, un eșantion purtând marca modernității, în ciuda unor vicii stilistice sau estetice care provin, fără îndoială, în mare parte dintr-o cultură literară lacunară a artistului.

Lăsând la o parte aceste scăderi ale scriiturii gibmihăesciene, se cuvine să remarcăm aderența prozatorului la direcția modernismului literar, nu în sens teoretic sau dogmatic, ci în sensul dirijării investigației epice pe tărâmul vieții mentale și afective, miza constituind-o oglindirea în imaginație a complexelor și

³ Nicoale Manolescu, *Arca lui Noe*, Editura Gramar, București 2003, p. 18

⁴ Pompiliu Constantinescu, *Romanul românesc interbelic*, Antologie, postfață și bibliografie de G. Gheorghiuță, Editura Minerva, București, 1977, p. 26.

⁵ Valentin Chifor, *Caleidoscop critic*, Editura Cogito, Oradea 1996, p.110.

obsesiilor de care suferă personajele sale memorabile. Cu alte cuvinte, Gib I. Mihăescu rămâne în memoria cititorilor drept un explorator neobosit al imaginației declanșate de forța incoercibilă a obsesiilor tulburătoare.

BIBLIOGRAFIE

1. BIBLIOGRAFIA OPEREI:

La „Grandiflora”, Nuvele, I, prefață de Nicolae Manolescu, Editura pentru Literatură, 1967

Nuvele, Antologie și prefață de Nicolae Balotă, Text stabilit, tabel cronologic și bibliografie de Ion Nistor, Editura Tineretului, 1969

Însemnări pentru timpul de azi, ediție îngrijită și prefață de Diana Cristev, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975

Opere I, Nuvele și povestiri, ediție îngrijită, studiu introductiv, note și variante de Al. Andriescu, București, Editura Minerva, 1976

Brațul Andromedei în vol. *Opere, II, Romane*, ediție îngrijită, studiu introductiv, note și variante de Al. Andriescu, București, Editura Minerva, 1978

Nuvele, ediție îngrijită de Al. Andriescu, repere istorico-literare de Aurora Slobodeanu, București, Editura Minerva, 1979

Donna Alba, Prefață de Laurențiu Ulici, tabel cronologic de Ion Nistor, București, Editura Minerva, 1982

Femeia de ciocolată, ediție îngrijită și postfață de Constantin Popescu, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1983

Brațul Andromedei. Zilele și nopțile unui student întârziat, tabel cronologic și creștomatie critică de Alexandru Metea, Timișoara, Editura Facla, 1989

Donna Alba, Craiova, Editura Apollo și Editura Oltenia, 1993

Nuvele regăsite, ediție și postfață de Leon Baconsky, Cluj-Napoca, Editura Echinoc, 2003

Rusoica. Bordeiul de pe Nistru al locotenentului Ragaiac (1933), ediție îngrijită și Postfață de Al. Andriescu, Iași, Editura Polirom, 2004

2. BIBLIOGRAFIE CRITICĂ SELECTIVĂ

a) în volume:

Andre, Jaques, ***Psihanaliza și sexualitatea feminină***, București, Editura Trei, 2003

Andriescu, Al., ***Disocieri***, Iași, Editura Junimea, 1973

Bachelard, Gaston, ***Apa și visele***, București, Editura Univers, 1995

Balotă, Nicolae, ***De la Ion la Ioanide***, București, Editura Eminescu, 1974

Bataille, Georges, ***Erotismul***, București, Editura Nemira, 2005

Biberi, Ion, ***Eros***, București, Editura Albatros, 1974

Blaga, Lucian, ***Trilogia cunoașterii***, București, Humanitas, 2003

Blecher, Max, ***Întâmplări în irealitatea imediată***, București, Editura Vremea, 1936

- Caraion, Ion, ***Bacovia.Sfârșitul continuu***, București, Editura Cartea Românească, 1977
- Cazimir, Ștefan, ***Pygmalion.Eseu de mitologie comparată***, Cartea Românească, 1982
- Călinescu, G., ***Istoria literaturii române de la origini până în prezent***, București, Fundația pentru literatură și artă, 1941, revăzută și adăugită, Ediție și prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1982.
- Călinescu, G., ***Istoria literaturii române (Compendiu)***, București, EPL, 1968, București, E.P.L., 1968
- Chifor, Valentin, ***Caleidoscop critic***, Oradea, Editura Cogito, 1996
- Cincă, Stelian, ***Psihanaliză și creație în opera lui Gib Mihăescu***, Craiova, Scrisul Românesc, 1995
- Clement, Jerome, ***Femeile și dragostea. Dialoguri despre iubire***, București, Editura Nemira, 2006
- Constantinescu, Pompiliu, ***Romanul românesc interbelic***, București, Editura Minerva, 1977
- Cosma, Anton, ***Romanul românesc și problematica omului contemporan***, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1977
- Craia, Sultana, ***Îngeri, demoni și muieri. O istorie a personajului feminin în literatura română***, București, Univers Enciclopedic, 1999

- Crohmlăniceanu, Ov. S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, Editura pentru Literatură, 1967
- Dan, Pavel Sergiu, *Proza fantastică românească*, București, Editura Minerva, 1975
- Gaultier, Jules de, *Bovarismul*, Iași, Institutul European, 1993
- Rougement, Denis de, *Iubirea și Occidentul*, traducere, note și indici de Ioana Căndea- Marinescu, prefață de Virgil Căndea, București, Editura Univers, 1987
- Descartes, René, *Tratat despre sentimente*, București, Editura Iri, 1999
- Diaconescu, Mihail, *Gib I. Mihăescu*, colecția „Universitas”, București, Editura Minerva, 1973
- Duda, Gabriela, *Introducere în teoria literaturii*, București, Editura ALL Educational, 1998
- Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998
- Eibl-Eibesfeldt, Irenäus, *Iubire și ură. Rădăcinile biologice ale valorilor morale*, București, Editura Trei, 1995
- Eco, Umberto, *Opera deschisă. Formă și indeterminare în poeziile contemporane*, Prefață și traducere de Cornel Mihai Ionescu, București, EPLU, 1969

- Enăchescu, Constantin, *Tratat de teoria cercetării științifice*, Iași, Polirom, 2005
- Freud, Sigmund, *Scrieri despre literatură și artă*, București, Editura Univers, 1980
- Freud, Sigmund, *Interpretarea viselor*, București, Editura Măiastra, 1991
- Ghiță, Florea, *Gib I. Mihăescu (Monografie)*, București, Editura Minerva, 1984
- Girard, René, *Minciună romantică și adevăr romanesc*, București, Editura Univers, 1972
- Glodeanu, Gheorghe, *Poetica romanului românesc interbelic – o posibilă tipologie a romanului*, București, Editura Libra, 1998
- Grigorescu, Dan, *Istoria unei generații pierdute: expresioniștii*, București, Editura Eminescu, 1980
- Heinrich, Alfred, *Peregrinările căutătorului de ideal*, Timișoara, Editura Facla, 1984
- Huizinga, Johan, *Homo ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii*,
Traducere din limba olandeză de H.R. Radian, Prefață de Gabriel Liiceanu, București, Editura Univers, 1977
- Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*, București, Editura Albatros, 1983

Lăzărescu, Gheorghe, *Romanul de analiză psihologică în literatura română interbelică*, București, Editura Minerva, 1983

Liiceanu, Gabriel, *Despre seducție*, București, Editura Humanitas, 2007

Lorenz, Konrad, *Cele opt păcate capitale ale omenirii civilizate*, București, Editura

Marino, Adrian, *Introducere în critica literară*, București, Editura Tineretului, 1968 Humanitas, 2007

Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane, 1900-1937*, București, Editura Minerva, 1989

Mancaș, Mihaela, *Limbaajul artistic românesc în secolul al XX-lea*, București, Editura Științifică, 1991

Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe*. Eseu despre romanul românesc, București Editura Gramar 100+1, 2003

Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, București, Editura Paralela 45, 2008

Marino, Adrian, *Modern, modernism, modernitate*, București, EPU, 1969

Marino, Adrian, *Dicționar de idei literare*, București, Editura Eminescu, 1973

Mărgineanu, Nicolae, *Psihologie și literatură*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002

- Micu, Dumitru, *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*, București, Editura Saeculum , 2000
- Mihăilescu, Florin, *Conceptul de critică literară în România*, București, Editura Minerva, 1976
- Modola, Doina, *Dramaturgia prozatorilor*, Cluj –Napoca, 2005
- Moisan, Clement, *Istoria literară*, București, Editura Cartea Românească, 2000
- Nabokov, Vladimir, *Cursuri de literatură rusă*, București, Editura Thalia, 2006
- Negoîtescu, Ion, *Analize și sinteze*, București, Editura Albatros, 1976
- Oprea, Al., *Fața nevăzută a literaturii*, București, Editura Eminescu, 1965
- Oprea, Al., Al.Oprea prezintă 5 prozatori iluștri: Mihail Sadoveanu, L.Rebreanu, P.Istrati, C.Petrescu, Gib.I.Mihăescu, București, Albatros, 1971
- Oprea, Al., *Mitul <faurului aburit>. Excurs în atelierul prozatorilor români moderni*, București, Editura Albatros, 1974
- Oprescu, Horia, *Scriitori în lumina documentelor*, București, Editura Tineretului, 1968
- Ortega Y Gasset, José, *Studii despre iubire*, ediția a II-a revăzută, București, Editura Humanitas, 2001

- Pamfil, Alina, ***Spațialitate și temporalitate. Eseuri despre romanul românesc interbelic***, Cluj-Napoca, Editura Dacopress, 1993
- Papahagi, Marian, ***Eros și utopie***, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999
- Pârvulescu, Ioana, ***Întoarcere în Bucureștiul interbelic***, București, Editura Humanitas, 2007
- Perez, Hertha, ***Ipostaze ale personajului în roman***, Editura Junimea, 1979
- Perpessicius, ***12 prozatori interbelici***, București, Editura Eminescu, 1980
- Petrescu, Liviu, ***Realitate și romanesc***, Cluj, Editura Tineretului, 1969
- Piru, Al., ***Varia. Preciziuni și controverse***, București, Editura Eminescu, 1972
- Pițu, Anișoara, ***Bovarismul celor doi Caragiale***, Iași, Editura Alfa, 2005
- Pop, Doru, ***Obsesii sociale***, Iași, Institutul European, 1998
- Popovici, Vasile, ***Lumea personajului. O sistematică a personajului literar***, Cluj-Napoca, Editura Echinoc, 1997
- Poulet, Georges, ***Conștiința critică***, București, Editura Univers, 1979
- Protopopescu, Al, ***Romanul psihologic românesc***, București, Editura eminescu, 1978

- Ralea, Mihai, *Între două lumi*, București, Editura Cartea Românească, 1943
- Ralea, Mihai, *Explicarea omului*, ediție îngrijită de N. Tertulian, prefață și tabel cronologic de Florin Mihăilescu, București, Editura Minerva, 1996
- Râpeanu, Valeriu, *Scritori dintre cele două războaie mondiale*, București, Editura Cartea Românească, 1986
- Richards, I.A., *Principii ale criticii literare*, București, Editura Univers, 1974
- Robert, Marthe, *Romanul începuturilor și începutul romanului*, Traducere de Paul Voicu-Dohotaru, Prefață de Angela Ion, București, Editura Univers, 1983
- Roznoveanu, Mirela, *Lecturi moderne*, Cartea Românească, 1978
- Simuț, Ion, *Confesiunile unui opinioman*, Oradea, Editura Cogito, 1996
- Simuț, Ion, *Diferența specifică*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982
- Simuț, Ion, *Revizuri* (eseuri), București, Editura Fundației Culturale Române, 1995
- Spiridon, Monica, *Melancolia descendenței*, Iași, Editura Polirom, 2000
- Starobinski, Jean, *Relația critică*, traducere de Al. George, prefață de Romul Munteanu, București, Editura Univers, 1974

Santerres-Sarkany, Stephane, *Teoria literaturii*, București, Editura Cartea Românească, 2000

Stekel, Wilhelm, *Psihologia eroticii feminine*, traducere din limba germană și cuvânt introductiv de Georgeta Mitrea, București, Editura TREI, 1997

Streinu, Vladimir, *Pagini de critică literară*, vol.I, București, Editura pentru literatură, 1968

Șuluțiu, Octav, *Scriitori și cărți*, București, Editura Minerva, 1974

Valerian, I. *Cu scriitorii prin veac*, București, EPL, 1967

Vartic, Ion, *Modelul și oglinda*, Editura Cartea Românească, 1982

Vasile, Marian, *Conceptul de originalitate în critica literară românească*, București, Editura Cartea Românească, 1988

Vasile, Marian, *Teoria literaturii*, București, Editura Albatros, 1997

Vianu, Tudor, *Scriitori români din secolul XX*, București, Editura Minerva, 1979

Wellek, René; Warren, Austin, *Teoria literaturii*, București, EPLU, 1967

Wellek, René, *Conceptele criticii*, București, Editura Univers, 1970

Zalis, Henri, *Sub semnul realului. Eseu despre naturalismul European*, București, Editura Enciclopedică Română, 1974

b) în volume colective:

Academia Română, *Dicționarul general al literaturii române*, coordonator general Eugen Simion, 2004-2005, București, Editura Univers Enciclopedic

De la N. Filimon la G. Călinescu. Studii de sociologie a romanului românesc cu un studiu introductiv de Paul Cornea, București, Editura Minerva, 1982

Din presa literară românească (1918-1944), ediție îngrijită, prefață și note de Eugen Marinescu, București, Editura Albatros, 1975

Dicționar analitic de opere literare românești, coordonare și revizie științifică: Ion Pop, Cluj-Napoca, Ed. Casa Cărții de știință, 2000

Istoria literaturii române în evocări, propusă de I. Oprea, București, Editura Saeculum, 2001

Literatura română. Crestomație de critică și istorie literară, Coordonatori Titus Moraru și Călin Mănilici, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983

Poetica romanului românesc, Antologie, note și repere bibliografice de Mircea Regneală, Prefață de Radu G. Ieposu, București, Editura Eminescu, 1987

Romanul românesc în interviuri : O istorie autobiografică, Antologie, text îngrijit, sinteze bibliografice și indici de Aurel Sasu și Mariana Vartic, București, Editura Minerva, 1986, vol.II

Cioculescu, Șerban, Streinu, Vladimir, Vianu, Tudor, *Istoria literaturii române moderne*, București, EDP; 1971

b) în periodice:

Andriescu, Al., *Gib I. Mihăescu. Variante necunoscute ale romanului Brațul Andromedei*, în revista “Manuscriptum”, 1/1978, (30) Anul IX

Andriescu, Al., *O carte uitată: Femeia de ciocolată de Gib I. Mihăescu*, “Timpul”, decembrie 2007, p. 8

Cheie, Laura, *O poetică a obsesiei* în “Luceafărul”, nr. 39 (439) din 10 noiembrie, 1999

Cristev, Diana, *Gib I. Mihăescu. Don Juan de Mârșani*, “Manuscriptum”, Revistă trimestrială editată de Muzeul literaturii române, 3/1972, (8) anul III

Cristev, Diana, *Camil Petrescu și Gib I. Mihăescu la Praga*, “Manuscriptum”, Revistă trimestrială editată de Muzeul literaturii române, 1/1974, (14) anul V

Cristev Diana, *Gib I. Mihăescu. O nuvelă cu final deschis*, “Manuscriptum”, Revistă trimestrială editată de Muzeul literaturii române, 2/1974, (15) anul V

Cristev, Diana, *Pe marginea unui fragment dintr-un proiectat roman de război*, “Manuscriptum”, Revistă trimestrială editată de Muzeul literaturii române, 3/1975, (20) anul VI

Cristev, Diana, *Investigații în laboratorul romanului Rusoaica*, “Manuscriptum”, Revistă trimestrială editată de Muzeul literaturii române, 3/1978, (32) anul IX

Marin, Irina, *Elena Loghinovski, Dostoievski și romanul românesc*, “România literară”, nr. 33, an XXXVI, 20-26 august, 2003

Oprea, Al., *Mitul femeii ideale și travaliul artistic*, “Manuscriptum”, 2/1973, (11) anul IV

Pârvulescu, Ioana, *Aer de familie* în “România literară”, septembrie-octombrie 2001, nr. 38

Pârvulescu, Ioana, “România literară”, nr. 20 din 24 mai 2000, articolul *Ce citesc Bărbații?*

Pârvulescu, Ioana, *Mofturi virile* în „România literară”, nr. 3, 2000

Pârvulescu, Ioana, *Bărbatul ideal*, „România literară”, nr. 21 din 31 mai 2000

Scurtu, Nicolae, *O scrisoare necunoscută a lui Gib I. Mihăescu*, „România literară”, nr. 42/27 oct. – 2 nov. 2004, p. 13-14

Vodă Căpușan, Maria, în “Apostrof”, Cluj, anul XII, nr. 3 (130), 2001, p. 9, despre studiul *Sinuciderea, studiu în perspectivă biopsihosocială*, Cluj, Risoprint, 2001

